

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๗

ภวานามยปัญญา

ถ้ามากกว่านี้ไปผมต้องโดดหนีจากหมู่เพื่อนไปอยู่คนเดียวตายคนเดียว สบายดี
นี่ก็เพราะเห็นใจหมู่เพื่อน แล้วเข้ามาก็เป็นอย่างว่านั่นละ ยุ่มยาม ๆ เลยรวนเรไปหมด
วัดเลยจะหาหลักเกณฑ์ไม่ได้ละ นี่ไม่เคยมีมานะ มาจากทิศไหนต่อทิศไหน มาแล้วหาก
กตหากถ่วงเหยียบย่ำกันลงไปนั่นแหละ เจตนาไม่เจตนาไม่สำคัญ สำคัญที่มันเป็นที่
เห็นอยู่ต่อหน้าต่อตา ยั่วเย้า ๆ ไม่ทราบว่าจะมาจากทิศไหนต่อทิศไหน ใครมีลัทธินิสัยยัง
ไงก็เอาออกมาจ่ายตลาด ถ้ามันเป็นค่าเป็นราคาพอจะยึดไว้มันก็ดี ที่นี้มันไม่เป็นนั่นช
เลยจะกลายเป็นแมลงวันตอมหึ่ง ๆ ในหัวใจนั่น

ปฏิบัติภาครูบาอาจารย์ดำเนินมาเพื่อถอดถอนกิเลสไม่ได้เป็นอย่างนี้นะ ไร่เรื่อง
วัดถุ่มันเร็ว การสอนก็สอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย สอนทุกแง่ทุกมุมไม่มีอะไรสงสัย เพราะ
ไม่มีอะไรเหลืออยู่ในใจนี้เลย ทุกสิ่งทุกอย่างว่าไม่ได้สอนหมู่เพื่อนไม่ปรากฏ นำออกมา
สอนหมด ปฏิบัติเครื่องดำเนินทุกสิ่งทุกอย่าง นี่มากต่อมากมันจะเลอะ ๆ เทอะ ๆ ไป
หากกลิ้งกันไปในตัวลากถูงันไปในตัวให้ถลอกปอกเปิกไปตาม ๆ กัน หลักสำคัญของ
ปฏิบัติคือการดำเนินเพื่อแก้เพื่อถอดถอนกิเลสคืออะไร แนะ ก็บอกแล้ว ความระวัง
ตั้งตัวอยู่เสมอ ต้องตัดความอยากความเสียดายทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เคยสัมผัสสัมพันธ์อัน
เป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ อย่างไม่เสียดายไม่อาลัย นี่คือปฏิบัติ อยากเห็นไม่เห็น
อยากดูไม่ดู อยากฟังไม่ฟัง จึงเรียกว่าเป็นทำต่อสู้กัน

ส่วนมากความอยากรู้อยากเห็นเหล่านี้มีแต่เรื่องของกิเลสทั้งนั้นกองเต็มหัวใจ
ไม่มีเรื่องอรรถเรื่องธรรมเลยในวงผู้ปฏิบัติ แล้วว่าจะถอดถอนกิเลสยังงัยในเมื่อมีแต่
กิเลสทำงาน ถ้าหากว่าธรรมมีอยู่บ้างเล็กน้อย ก็กิเลสสังหารธรรมอยู่ตลอดเวลาภายใน
หัวใจเราของผู้ปฏิบัติเพื่อฆ่ากิเลสที่นั่นแหละ แต่กิเลสฆ่าตัวเองไม่รู้ เจตนาที่จะฆ่ากิเลส
ออกมาเสียบหนึ่งก็ถูกกิเลสปิดมือขาหักไปหมด แล้วจะเอาอะไรแก้กิเลส

การปฏิบัติเพื่อแก้กิเลสต้องฝืนทั้งนั้น ทุกกระยะมีแต่การฝืนมีแต่การต่อสู้ นั่นละ
คือปฏิบัติเพื่อถอดถอนกิเลส ไม่ใช่เพื่อคล้อยตาม ไม่ใช่ให้มันหลุดลากไปอยู่ตลอดเวลา
ทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกายทางใจ ธรรมารมณ์ที่คิดมีแต่เรื่องผลติดกิเลสขึ้นมา
อยู่ตลอด เราไม่รู้ยังภูมิใจอยู่ ระลึกถึงอรรถถึงธรรมเครื่องฆ่ากิเลสได้ชั่วขณะ แต่กิเลส
เหยียบย่ำทำลายอยู่ไม่ทราบวาก็อิริยาบถ ถ้ามี ๑๐ อิริยาบถก็ทั้ง ๑๐ อิริยาบถ จะเหาะ
เหินเดินฟ้าไปเมฆไปพระอาทิตย์พระจันทร์มันก็เหยียบย่ำไปตลอด ถ้ามี ๑๐ อิริยาบถก็
เป็นอย่างนั้น

เคยบอกเคยสอนแล้วว่า อะไรที่แหลมคมที่สุดคือตัวที่สุด ไม่มีอะไรเกินกิเลส นี้ได้พูดได้บอกเสมอ เทศน์ที่ไรไม่เคยเว้นสิ่งเหล่านี้ ต้องมีต่อสู้ ตัดความอยากความ เสียตายอยู่ตลอดเวลา นี่แหละความอยากความเสียตายอันนี้เป็นพื้นเพของกิเลสโดยตรง มันไม่ยากแหละไอ้เรื่องอยากทำนะ ทั้ง ๆ ที่เราต้องการมาปฏิบัติธรรมด้วยความ สนใจอยากพ้นทุกข์ แต่ที่มันแทรกอยู่ในนั้นมันอยากตรงกันข้ามไปหมด อยากเห็น อยากได้ยินได้ฟังอยากสัมผัสสัมพันธ์อะไร มีแต่เรื่องของกิเลสพาให้อยากพาให้เป็นไป ไม่ใช่เรื่องของธรรม

อันเรื่องของธรรมนั้นมันชั่วขณะ ๆ ไอ้เรื่องของกิเลสนี้เป็นพื้นไปเลยตลอดเวลา แล้วจะถอนกิเลสที่ตรงไหนมากกว่ากิเลสที่ตรงไหน อะไรที่เป็นภัยอันยิ่งใหญ่ภายในหัวใจ ของสัตว์โลกยิ่งกว่ากิเลส และที่โลกทั้งหลายไม่เห็น เคลิ้มไปตามเคลิบเคลิ้มไปตาม หลับไปจนไม่มีเวลาตื่น ไม่สนใจจะตื่นนั้นเพราะอะไร ก็เพราะความกล่อมของกิเลสมัน กล่อมได้สนิทขนาดนั้น บอกแล้ว

เราไม่เคยมีธรรมมากล่อมใจเราพอเป็นคู่แข่งกับกิเลสแล้ว จะรู้ได้ยังไงว่ารส แห่งธรรมชนะรสกิเลส หรือยิ่งกว่ารสกิเลส เยี่ยมกว่ารสกิเลส เราไม่เคยเห็นเราไม่เคย ปรากฏไม่เคยสัมผัสภายในจิตใจ อย่างว่าสมาธิธรรมนี้เรียนกันอยู่อย่างนั้น ปฏิบัติเพื่อ สมาธิ แต่มันก็เพื่อกิเลสไปในตัวด้วยความสวมรอยของมันนั่นแล นี่ชีวิตตายมาเพราะ การต่อสู้เพราะการฝ่าฝืน ฝ่าฝืนอารมณ์ก็ฝ่าฝืน ฝ่าฝืนธาตุฝ่าฝืนชั้นเรื่องความเจ็บ ปวด ความทุกข์ความทรมานเพราะการต่อสู้กิเลสก็ได้ฝืน ฝืนอยู่ทุกแห่งทุกมุม

การสู้กับกิเลสไม่มีระยะที่จะไม่ฝืน จนกว่าว่ามีธรรมแทรกขึ้นมา ๆ พอได้ยึดได้ เป็นเครื่องเทียบเคียงและเป็นคู่แข่งกัน นั้นแหละจิตใจถึงจะหมุนมาในธรรม ถึงจะดู ตัดในธรรม แล้วส่วนใดที่ละเอียดยิ่งกว่าความรู้ความเห็นในธรรมของเราอันเป็นเรื่อง ของกิเลส ก็ต้องถูกมันกล่อมอีกเหมือนกัน แต่ก็ไม่พ้นเรื่องของธรรมที่จะตามรู้ตามเห็น มันจนได้ เพราะความละเอียดของธรรมมีเป็นขั้น ๆ ตอน ๆ เช่นเดียวกับความละเอียด ของกิเลส สุดท้ายก็ธรรมแหลมคมยิ่งกว่ากิเลส เหนือกิเลส จึงเรียกว่า โลกุตระธรรม แปลว่าธรรมเหนือสมมุติ ธรรมเหนือโลก

การปฏิบัติถ้าไม่ฝืนจริง ๆ อย่างงั้นไปไม่ได้แน่ จะจมอย่างนี้เรื่อยไป วันคืนปี เดือนก็เอาอะไร มีแต่มีดกับแจ้ เราหวังอะไรกับมีดกับแจ้เหล่านี้ หวังอะไรกับสิ่ง สัมผัสสัมพันธ์ที่เคยสัมผัสสัมพันธ์มาแล้วนับได้เมื่อไร เรื่องความสัมพันธ์มัน เป็น อยู่ภายในอายตนะของเราตลอดเวลาแล้วนับมันได้ยังไง และผลประโยชน์ที่ปรากฏขึ้น จากการสัมผัสสัมพันธ์เหล่านั้นได้อะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรนำมาทดสอบในวง

ปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสอย่างไม่ต้องสงสัยอยู่แล้ว นี่มันไม่ได้ทดสอบ ถ้าทดสอบก็ต้องมีการเข็ดหลาบกัน

ผู้มาใหม่ก็ต้องดูผู้อยู่เก่า หูมีตามีใจมีมาเพื่อศึกษา อย่าให้ได้หนักอกหนักใจในสิ่งหยาบ ๆ ซึ่งไม่น่าจะต้องตั้ง นโม พุทธมา จ โลกา อารธนาเทศน์สอนกันขนาดนั้น มาศึกษาอะไร เพื่อความรู้ความเข้าใจ ทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกายทางสัมผัสสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่จะให้เข้าใจทั้งนั้นถ้าต้องการความเข้าใจ นอกจากไม่เอาไหนเท่านั้น ปล่อยให้กิเลสลากไปทิ้งสด ๆ ร้อน ๆ มันน่าสลดสังเวชนะ

แดนนิพพานไม่ใช่อยู่อย่างที่เป็นอยู่ที่นี่นะ ผู้ก้าวเดินเพื่อแดนนิพพานไม่ใช่ก้าวแบบนี้ แบบหลับหูหลับตาอยู่ตลอดเวลา คือสติไม่มี ความพากเพียรไม่มี มีแต่กิเลสลากไป ๆ ก็คือแดนแห่งวัฏจักรนั่นเองจะไปแดนไหน ที่มันเป็นไปอยู่ในหัวใจนี้เป็นไปเพื่อแดนวัฏจักรซึ่งหมุนไปตลอดเวลาไม่มีเบื้องต้นเบื้องปลาย ถ้าจะตัดวัฏฏะความหมุนของตนให้สั้นเข้า ๆ ก็ต้องได้ต่อสู้

ไม่มีงานไม่มีการอะไรมีแต่จิตตภาวนา ทุกข์ยากลำบากขนาดไหนก็สู้เราเป็นนักสู้ สู้วิธีนี้แล้วสู้วิธีนั้น พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงวิธีการต่อสู้โดยสม่ำเสมอ จึงเรียกว่าเป็นผู้ฉลาดในเชิงรบในเชิงต่อสู้ ไม่อย่างนั้นจม นี่เคยพูดเสมอเรื่องสติปัญญาที่จะแก้กิเลสนี้ เป็นสติปัญญาที่ผลิตขึ้นโดยธรรมโดยตรงที่เดียว สิ่งที่เราคิดทางโลก ๆ ที่จะนำมาใช้นั้นได้นิด ๆ หน่อย ๆ ก็ไม่พันทักิเลสจะคว้าเอาไปเป็นเครื่องมือของมันจนได้แหละ จึงต้องสติปัญญาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติของตนนี้เท่านั้น

สรุปแล้วคือสติปัญญาในวงจิตตภาวนานี้เท่านั้น เป็นที่จะล้างป่าช้าภายในจิตใจออกให้หมดโดยสิ้นเชิงไม่มีอะไรเหลือ คือปัญญาประเภทนี้เท่านั้น ไม่มีปัญญาใดในสามแดนโลกธาตุนี้ที่จะสามารถถอดถอนกิเลสออกไปได้โดยลำดับลำดับ มีปัญญาที่กล่าวมา ๓ ประเภทนั้นแหละ ดังที่เคยพูดแล้ว สุตมยปัญญา การได้ยินได้ฟังจากครูจากอาจารย์ เพื่อสติปัญญาเพื่ออุบายวิธีที่จะนำไปใช้ในการแก้กิเลสของตน จินตามยปัญญา คิดอ่านไตร่ตรองด้วยอุบายแยบคายเพื่อจะแก้กิเลส เพื่อแก้กิเลส ภาวนามยปัญญา นี่เป็นที่รวมแห่งปัญญาทั้งหลาย นี่ละปัญญาแท้เครื่องมือแท้ที่จะแก้วัฏจักรออกภายในจิต มีปัญหานี้ประเภทเดียวเท่านั้น รวมลงไปอยู่ประเภทนี้โดยเฉพาะ จำให้ดีผู้ปฏิบัติ

เมื่อได้ก้าวถึงปัญญาขั้นนี้แล้วอยู่ไหนก็เป็นปัญญาหมด ไม่ต้องอาศัยหยาบย้อมมาจากที่ไหน ไม่ต้องไปศึกษาจากใคร หากผลิตหากเป็นขึ้นมาภายในจิต ทั้งได้สัมผัสสัมพันธ์ ทั้งไม่สัมผัสสัมพันธ์ มันผลิตตัวเองอยู่ตลอดเวลาปัญญาประเภทนี้ และเหมาะ

สมกันกับกิเลสที่ผลิตตัวเอง ทำหน้าที่ของมันอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน นั่นละเครื่องมือแก้ก็เหมาะสม เครื่องมือแก้ก็พอ ๆ กันหรือเหนือกันไปโดยลำดับลำดับ

กิเลสที่ทำงานอยู่โดยอัตโนมัติในหัวใจของสัตว์ สติปัญญาในชั้นภวานามย ปัญญานี้ก็ทำงานของตนโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องไปหาหยาบยืมจากที่ไหน หากเกิดขึ้นมาได้ ๆ พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหลายสัณหลายคม เป็นไปเองในธรรมชาติของจิตอันนี้ที่บนเวทีกับกิเลส นี่ละท่านเรียกว่าภวานามยปัญญาแท้ พระพุทธเจ้า พระสาวกทั้งหลาย ถอดถอนรากเหง้าเค้ามูลคืออวิชชาออกจากใจ เพราะปัญญาประเภทนี้ไม่ใช่ปัญญาประเภทไหน

สุดมยปัญญา จินตามยปัญญา เป็นเพียงพื้น ๆ หรือเป็นพื้นฐานที่จะก้าวเข้าไปสู่ปัญญาประเภทนี้ พอถึงขั้นนี้แล้วเป็นขึ้นมาเอง กิ่งก้านสาขาแตกแขนงออกไปจากปัญญาประเภทนี้ ผู้ไม่ปฏิบัติไม่รู้ไม่เห็นพูดไม่ได้ปัญญาประเภทนี้ ผู้ปฏิบัติผู้เป็นไปพูดได้เต็มปากโดยไม่กระดากอายกับใคร เพราะเป็นขั้นในหลักธรรมชาติของจิตแท้ ๆ ของธรรมแท้ ๆ ภายในจิต นี่ละคือปัญญารื้อถอนแท้ ปัญญาอันนี้เอง

กิเลสจะมีมากขนาดไหนไม่มีเวลาผลิตตัวขึ้นมาได้แหละ ถ้าลงสติปัญญาขั้นนี้ได้เกิดขึ้นแล้วมีแต่หลบแต่ซ่อนทีเดียว เพราะมันก็ฉลาดมันจะไปทิ้งลวดลายยังงิเลส มันฉลาดครองโลกมานานแสนนาน ครองหัวใจมานานแสนนาน เมื่อถูกตีต้อนจากสติปัญญาทางนี้ก็ต้องหลบต้องหลีก หลบฉาก แต่ก็ไม่พ้นที่จะพินาศพังทลายออกไปจากใจด้วยปัญญาประเภทนี้ เอาจนกระทั่งไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่ภายในใจแล้วที่นี้โล่งไปหมด

มีอะไรเป็นภัยต่อเรา ที่เคยเป็นมา ๆ ก็ทราบ ไอ้เรื่องธาตุเรื่องขันธเจ็บไข้ได้ป่วย กิเลสก็เข้าแทรกให้เกิดความเดือดร้อนเสียใจกลัวเป็นกลัวตาย แน่ะ กิเลสมันแทรก ๆ อยู่อย่างนั้น ที่นี้เมื่อความแทรกอันนี้ได้สิ้นซากลงไปแล้วอะไรจะมาแทรก เจ็บก็รู้ว่าเจ็บ ปวดก็รู้ว่าปวด ธาตุขันธวิภวการก็รู้ รู้อันนี้โดยหลักธรรมชาติไม่เสกไม่สรรไม่ปั้นไม่ยอ ไม่คาดโน้นคาดนี้ ไม่กลัวเป็นกลัวตาย เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นความจริง

ชราปี ทุกขชา มรณมฺปิ ทุกข์ การเจ็บไข้ได้ป่วยเหล่านี้ก็เป็นสังขธรรม เพราะเป็นกองทุกข์นี้ แล้วจะไปฝืนกันได้ยังไง ปัญญาที่เป็นสังขธรรม มรรคสังขจะ นั้น ทุกข์เกิดขึ้นในธาตุในขันธก็เป็นสังขธรรมคือทุกข์สังข แล้วจะมีอะไรมาเสียดมาแทงจิตใจ ขันธเป็นยังงิก็รู้มันเป็นอย่างนั้น ครองตัวอยู่ได้ก็ครอง เมื่อครองไม่ได้ก็ปล่อยตามสภาพของมัน เพราะพร้อมที่จะไปอยู่แล้ว เมื่อถึงกาลแล้วห้ามไว้ทำไม เยียวยากันไปตามเรื่องตามราว เยียวยาไม่ได้ก็ปล่อย ไม่ได้เข้ายึดมันถ้อมมัน ไม่ได้แบกได้หามอุปาทาน แล้วอะไรจะมาเสียดแทงจิตใจ

ถ้าพูดถึงเรื่องรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ที่เคยเข้ามาสัมผัสสัมพันธ์ภายใน ใจก็ไม่มีเชื้อภายในรับกัน ไม่มีผู้ต้อนรับอยู่ภายใน เมื่อสัมผัสแล้วก็ผ่านไป ๆ ตามหลักธรรมชาติของมัน ผู้รู้ก็รู้อยู่ตามหลักธรรมชาติของตน ต่างอันต่างไม่เป็นภัยต่อกัน แล้วอะไรในโลกนี้จะมาเป็นภัย นอกจากกิเลสเพียงอย่างเดียวเท่านั้นเป็นภัยต่อสัตว์โลก เป็นภัยต่อจิตใจ ถ้าหลงกิเลสได้สิ้นซากลงไปแล้วไม่มีอะไรเป็นภัย ชั้นธก็ชั้นธเป็นภัยอะไร รู้ตามเป็นจริงโดยหลักธรรมชาติอยู่แล้วไม่ต้องบังคับบัญชา เป็นหลักธรรมชาติ ความจริงอยู่ด้วยความจริงไม่มีอะไรกระทบกระเทือนกัน เจ็บก็เจ็บ ปวดก็ปวด รู้ว่าเจ็บ รู้ว่าปวด จะแตกก็รู้ว่าแตก ความรู้นี้ไม่ได้ละตัวเอง

แต่ความรู้ในวงชั้นนี้ฟังทราบว่าเป็นชั้นนี้ แต่ความรู้ในหลักธรรมชาติที่ว่าบริสุทธิ์ ๆ นั้นไม่ได้เป็นความรู้ประเภทที่กล่าวมาเหล่านี้ เพราะฉะนั้นคำว่าพระอรหันต์ยังนอนอยู่แล้วไม่ใช่พระอรหันต์นั้น ก็คนไม่เคยภาวนาจะไปรู้เรื่องของพระอรหันต์ได้ยังไง อาการนั้นทั้งหมดเป็นความรู้ที่ปรากฏอยู่ในวงชั้นนี้ เป็นสมมุติ เป็นชั้นทั้งนั้นไม่ใช่ชาครธรรม นั่นที่จะเอานำมาอ้าง ชาคร นั้นไม่ได้อยู่ในวงชั้น การหลับการนอนเป็นเรื่องของชั้นพักผ่อนหย่อนตัวเป็นธรรมดา รู้ก็รู้อยู่ในวงชั้น ไม่ใช่วิสุทธิธรรมหรือไม่ใช่วิสุทธิจิต ความรู้เหล่านี้มันเกิดมันดับได้มันเป็นสมมุติ เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ตามหลักธรรมชาติของมัน

ท่านที่เป็นวิสุทธิจิตหรือเป็น ชาครธรรม ทำไมจะไม่รู้อาการเหล่านี้ที่แสดงตัวอยู่ที่นี่ หลับและตื่นทำไมจะไม่รู้ เรื่องของชั้นสงบตัว เรื่องของชั้นตื่นตัวขึ้นมาทำไมจะไม่รู้ ถ้าได้เป็น ชาครธรรม ในจิตจริง ๆ นอกจาก ชาคร ไม่มีเลยในจิต มีแต่ลมแต่แล้ง..ลมปาก เรียนจดจำมาเท่านั้นก็ไปเหมาเอาทั้งชั้น เหมาเอาหมดว่าเป็น ชาครธรรม แล้วก็นอนไม่ได้ พระอรหันต์เป็นบ้าขนาดนั้นเขี้ยวเหอ เรียนความรู้วิชามาจนถึงชั้น ชาครธรรม แล้วยังมาหลง ชาครธรรม อยู่

เรื่องการหลับการนอนเป็นเรื่องของธาตุของชั้น พระอรหันต์ท่านไม่สงสัย ชาคร ท่านก็ไม่สงสัย เรื่องธาตุเรื่องชั้นเรื่องพักผ่อนหลับนอน เจ็บนั้นปวดนี้ท่านก็ไม่สงสัย เพราะท่านทรงไว้ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งเป็นความจริงล้วน ๆ ชาครธรรม ก็เป็นธรรมชาติที่ความจริงสุดยอดนอกสมมุติแล้ว ในวงชั้นก็เป็นสมมุติอันหนึ่งของชั้น แน่ะ ท่านรู้รอบไปหมดแล้วท่านจะไปสงสัยอะไรกับการหลับการตื่น นอนหรือไม่นอน ท่านรู้ของท่านเอง เราละอวดรู้ฉลาดไปอย่างนั้นซิ

นั่นละคนโง่อวดฉลาดมันน่าหมั่นไส้ขนาดไหน ปราชญ์ที่เห็นความจริงจริง ๆ ท่านไม่ได้เป็นอย่างนั้นนี่ มันไม่ได้หมั่นไส้ พระพุทธเจ้ามีบทบาทที่โลกทั้งหลายได้หมั่นไส้มีไหม สอนโลกมานานเท่าไร กว้างขนาดไหน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนี้เพียง

พอประมาณเท่านั้นไม่ได้มากนักะ ที่จดจารึกไว้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นธัมมจักกัปปวัตตนสูตร พอให้เหมาะสมกับกำลังของสัตว์โลกที่จะจดจำประพจน์ปฏิบัติตาม ไม่ได้มากมายอะไรเลย แล้วมีบทโศกที่นำหมั่นไส้ไหม เพราะเป็นความจริงล้วน ๆ หมัดเอาอะไรมาหมั่นไส้ ความหมั่นไส้ก็คือเรื่องของกิเลสซึ่งเคยเป็นข้าศึกต่อธรรมอยู่แล้ว ถือเอามาเป็นอารมณ์อะไร นั้น คำว่าหมั่นไส้ก็คือว่าผิดจริง ๆ มันนำหมั่นไส้ต้องหมั่นไส้ นั่นคือตำหนิตามความจริงไม่ได้ตำหนิแบบกิเลส

นั่นซิความจริงกับความจำมันมาเป็นข้าศึกกันได้ ถ้าลงได้รู้ความจริงให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้วจะเอาอะไรมาเป็นข้าศึก ความจำเป็นได้เพราะความจำมีกิเลสเป็นเจ้าของอยู่นั้น ยกตัวอย่างเช่น ศึกษาเล่าเรียนมามากน้อยในด้านธรรมะนั้นแหละ เรียนไปให้จบพระไตรปิฎกมันจะเกิดความสำคัญขึ้นมาว่าตนมีความรู้ความฉลาดมาก เป็นความถือเป็นการยึดขึ้นมาในนั้น ออกจากนั้นก็ผยองพองตนไป แสดงออกมาทางมารยาทตามกิริยาท่าทางได้คนเรา เหมือนจะเป็นจอมปราชญ์ไป นั่นแหละเรื่องของกิเลสเป็นอย่างนั้น ถ้าความจริงแล้วเอาอะไรมาพอง ไม่มีอะไรที่จะพอง มันเหมาะจะเจาะเสียทุกสิ่งทุกอย่าง เรื่องที่ป็นเกลียวนั้นเป็นเรื่องของกิเลสเสียทั้งหมดนั่นแหละ

นี่ครูบาอาจารย์ก็ร่อยหรอลงไป ๆ เห็นไหมละ ใครจะสอนเราให้ถึงเหตุถึงผลถึงธรรม ถึงความจริงเต็มสัดเต็มส่วน ได้ฟังอย่างเต็มหัวใจ ถ้ารู้ไม่ได้เต็มหัวใจแล้วสอนจะเต็มหัวใจไม่ได้นะ รู้ไม่จุใจเทศน์ก็ไม่จุใจ ผู้ฟังก็ไม่จุใจ นี่สำคัญ ครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ท่านเทศน์ให้ถึงเหตุถึงผล ก็คือท่านรู้เหตุรู้ผลเต็มเหตุเต็มผลบรรจุไว้หมดแล้วภายในสิ่งที่ท่านนำมาแสดงแก่พวกเรา จะเป็นที่น่าสงสัยที่ตรงไหน นอกจากเรายังปฏิบัติไม่ได้ไม่ถึงไม่เข้าใจเท่านั้นก็อุป ๆ คล่า ๆ ไปตามประสีประสา สำหรับท่านผู้รู้จริงเห็นจริงท่านเอาอะไรมาอุปมาคล่า ท่านถอดออกมาจากความจริงที่รู้เด่นอยู่ภายในจิตของท่าน สัจธรรมก็ปรากฏเด่นชัดอยู่นั้น นำอันนั้นมาแสดงแก่โลก ท่านไม่ยึดสัจธรรม แต่ท่านเอาสัจธรรมซึ่งเป็นทางดำเนินทั้งฝ่ายผูกฝ่ายมัดมาสอนโลกได้อย่างเต็มหัวใจเต็มปาก ท่านไม่สงสัย

อย่าเอาอดีตอนาคตเข้ามายุ่งในวงความเพียรนะ นี่ละคือหมายความว่ากิเลสเข้ายุ่งพุดง่าย ๆ มีความลำบากลำบากต่อการประกอบความพากเพียร วันนั้นก็ประกอบมาอย่างนั้น วันนี้ประกอบมาอย่างนี้ เป็นความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าความทุกข์ความทรมาน นี่เราจะสู้ไปได้ถึงไหนนะ นั่นเอาละนะกิเลสมันพันเข้ามาแล้วมันจะเอาให้ก้าวไม่ออก กิเลสมันพันหัวใจมากก็กัปกัปปี้ไม่เห็นคิดอดทนระอาใจกับมันบ้าง ถ้าจะแก้มันก็ต้องแก้แบบนี้ซิ

นักปฏิบัติต้องสวนกันซิ สวนหมัดกัน จึงเรียกว่านักปฏิบัติเพื่อความฉลาดเหนือกิเลส มันจะทุกข์ขนาดไหนก็ไม่เลยตาย เราตายจมอยู่ในกองทุกข์นี้มาก็ภพก็ชาติ เกิดชาติไหนภพใดภพไม่ตายมีเธอ ก่อนจะตายทุกข์ถึงขนาดไหน เราก็เอาชั้นธัมมนี้ประมวลชั้นทั้งหลายในอดีตเข้ามารวม แล้วเอาอนาคตเข้ามาดูในวงปัจจุบันนี้มันก็รู้ทั้งหมด เคยตายมาเท่าไรเคยทุกข์มาเท่าไร ทำไมไม่เห็นอิตถนาระอาใจ การประกอบความเพียรเพื่อต่อสู้กิเลสทำไมอิตถนาระอาใจ ถ้าไม่แพ้กิเลสอย่างหลุดล้วยจนตรอกหาทางออกไม่ได้เลย จะเรียกว่าอะไรนักปฏิบัติ

แหม เวลามันปิดนี้มันปิดจริง ๆ นะ ปิดจนหาทางออกไม่ได้ มันลากเราไปต่อหน้าต่อตานี้มันไม่ลืมนะ นี่ละเหตุที่จะได้อุดอาหารผ่อนอาหาร เพราะอันนี้ละมันลากมันถูต่อหน้าต่อตา กำลังมันมากกว่าเรา ต่อสู้ไป ๆ เหมือนผู้ใหญ่จูงแขนเด็กวิ่งนั่นเอง เด็กต่อสู้ขัดขืนสักเท่าไรก็สู้กำลังผู้ใหญ่ไม่ได้ มันก็เอาไปต่อหน้าต่อตา เด็กไม่พอใจร้องไห้ร้องให้ ก็ต้องถูกลากถูกลงไปจนได้ นั้น

อันนี้เหมือนกัน กิเลสเราไม่พอใจขนาดไหนมันก็ลากไปจนได้เวลามันกำลังมาก จึงต้องหาวิธี เฉพาะอย่างยิ่งราคะตัณหาเป็นสำคัญ อันนี้พอลดหย่อนพอฟัดพอเหวี่ยงกันได้บ้าง พอพุงตัวไปได้ก็คือการผ่อนอาหาร เมื่อผ่อนแล้วความเพียรก็ก้าว อย่างน้อยก็สงบ อันนี้ไม่คึกไม่คะนองเพราะเครื่องมือเครื่องส่งเสริมราคะตัณหามันไม่อำนวย กำลังถูกตัดลงไปไม่ใช่เล่น นี่ได้พิจารณาได้ทำหมดแล้วจึงต้องได้เอาอันนี้ช่วย นอกจากช่วยในขั้นนี้แล้วยังช่วยเพื่อความคล่องตัวของสมาธิ ความละเอียดของสมาธิ ความคล่องตัวของปัญญาไปอีกไม่มีสิ้นสุดนะ ถ้าถูกกับจริตแล้ว

ส่วนมากถูก เพราะสิ่งเหล่านี้ตัดทอนกำลังของกิเลสเครื่องมือของกิเลสได้เป็นอย่างดี ถ้าขั้นสมาธิมันก็ละเอียด ในเวลาที่เรอดอาหารกับเวลาที่ปกติฝึกกันอยู่มากจิตละเอียดนั่งอยู่ก็ละเอียด ถ้าจิตเป็นสมาธิ นั่งอยู่ก็ละเอียดลออ ยิ่งมันสงบตัวลงไปแล้วก็ยิ่งละเอียด พุดถึงขั้นปัญญา การพิจารณาทางด้านปัญญาก็คล่องตัว จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องได้อุดได้ผ่อนอยู่เรื่อย ๆ เพราะผลมันมีอยู่อย่างนั้น มีขั้นพื้น ๆ แล้วยังมีขั้นต่อไปอีกโดยลำดับ ชั้นพื้น ๆ ก็คือขั้นต่อสู้กับกิเลสตัวมันผาดโผน ด้วยการผ่อนการอดอาหาร เพื่อตัดกำลังเครื่องมือของมันลงไปไม่ให้มีกำลังมาก ถึงขนาดที่ว่าถูไถเราไปลากเข็นเราไปต่อหน้าต่อตา ยังพอฟัดพอเหวี่ยงกันไป ออกจากนั้นก็ทำให้จิตที่เป็นสมาธิสงบได้ดีละเอียดลงไป ทำให้ปัญญาคล่องตัว

ผมก็เห็นอนนะมาพุทธรธมธัมมแต่ละครั้งละคราวนี้ ถ้าพุทแบบโลก ๆ ก็เหมือนกับว่าได้ตั้งทำตั้งทางเอาจริง ๆ ไม่เหมือนแต่ก่อนนะ พุดอะไรคอยแต่จะเห็น้อย

คอยแต่จะแสดงอาการที่กีดขวางธาตุขันธ์และการแสดงธรรมทั้งนั้นแหละ ก็ฝันเอา ฉะนั้นขอให้หมู่เพื่อนได้ตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ

มาศึกษาอบรมก็ให้มาจริงมาจัง อย่ามาทำเล่น ๆ เหลาะ ๆ แหละ ๆ ให้ขวางหู ขวางตา กิริยาอาการที่แสดงออกอย่าให้เห็นความคะนอง อย่าแสดงความคะนองให้เห็นในทางกิริยามารยาท ดูไม่ได้นะ นักปฏิบัติแสดงหาอะไร ความคะนองเป็นเรื่องของกิเลสก็รู้แล้ว สนิทกันก็อย่ามาสนิทแบบกิเลสเหยียบหัว ให้สนิทกันโดยธรรม แเย็บไป มันเห็นแล้ว แเย็บไปได้ยินแล้ว อย่างนี้มันจะไม่ทิ่มสมองอยู่ตลอดเวลาอย่างไรถ้าว่าสมอง ถ้าว่าทิ่มหัวใจก็ทิ่มจนมันจะละลายนะเดี๋ยวนี้ ไอ้สิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับหมู่กับเพื่อน มันเข้ามาทิ่มภายในหัวใจนี้ ยังไม่ทราบอยู่หรือว่าหัวใจมันจะพังแล้วนะ มองไปทาง ตาก็ทิ่มเข้ามา ฟังทางหูก็ทิ่มเข้ามา เจ้าของไม่เข้าใจเจ้าของ เจ้าของไม่สนใจจะรู้เรื่องของเจ้าของ จะให้คนอื่นไปรู้ให้หนีซี

ไม่ได้ตั้งใจจะยกโทษยกกรรมหมู่เพื่อน แต่ก็เป็นอย่างนั้นจะว่าไง มันเห็นอยู่ที่นี่ ตาตาอยู่ที่นี่ ตาหูอยู่ที่นี่ สะเทือนเข้าถึงใจอยู่ตลอดเวลาจะว่าไง นี่หรือพวกที่ฆ่ากิเลสฆ่ากัน อย่างนี้หรือ ฆ่ากันด้วยความคึกความคะนอง ฆ่าด้วยความกีดขวางธรรมอย่างนี้หรือ มันเป็นทางแล้วหรือนี้ สติปัญญาอยู่ตรงไหนถ้าไม่อยู่ตรงหัวใจ สิ่งเหล่านี้แสดงมาจากไหนถ้าไม่แสดงมาจากใจ ถ้าเป็นผู้มีสติปัญญาอยู่แล้วทำไมจะไม่รู้เรื่องการแสดงออกของสิ่งเหล่านี้ ทำไมผู้อื่นอยู่ไกล ๆ ได้เห็นได้สัมผัสสัมผัสกันได้รู้ เจ้าของไม่รู้ เป็นยังงี้ นักปฏิบัติ

เสียดายอะไรโลกอันนี้ ถ้าพูดถึงป่าช้าก็มีป่าช้าทุกรูปทุกนามทั้งสัตว์ทั้งคน ในน้ำ บนบกบนอากาศเต็มไปหมดมันวิเศษอะไร ความเกิดความตาย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา วิเศษอะไร สิ่งทีหลุดพ้นจากนี้ไปเท่านั้นเป็นของวิเศษ ผู้ที่มาประกาศธรรมสอนโลกคือใครถ้าไม่ใช่ผู้วิเศษ สิ่งที่เราจมอยู่นี้มันวิเศษอะไรพอที่จะติดจะพันกันนักหนา ไม่อึดไม่พอไม่จืดไม่จาง นี่ชิมันทำให้หนักใจ

อยากได้ยินได้ฟังหมู่เพื่อนมาพูดเรื่องภาวณาเป็นยังงี้ ๆ ให้ฟัง ก็ทำงานเพื่อธรรมเหล่านี้อยู่แล้วทำไมไม่ปรากฏ ธรรมเหล่านี้ที่จะสัมผัสสัมพันธ์ที่จะรับทราบที่จะ ยืนยันกัน ก็ยืนยันกันที่ใจของผู้ปฏิบัติที่นี่เท่านั้น ไม่ได้ไปยืนยันที่บนฟ้าอากาศที่ไหน พอที่จะอากาศมืดไม่มีธรรมมายืนยัน อากาศร้อนไม่มีธรรมมายืนยัน อากาศหนาวไม่มี ธรรมมายืนยัน ธรรมอยู่บนฟ้าอยู่อากาศ อยู่กับมืดกับแจ้งอย่างนั้นหรือ ธรรมอยู่ที่ใจ ไม่ได้อยู่กับสิ่งเหล่านั้น พอที่จะคว่ำคิดคว่ำถูกนำมาแสดงได้ยาก มายืนยันได้ยากอะไร นี่ อยู่ที่ใจ กิเลสอยู่ตรงไหนธรรมอยู่ตรงนั้น ความมืดอยู่ตรงไหนความสว่างก็อยู่ตรง นั้น ผลิตขึ้นมา นี่ไม่ได้ยินนี้จะทำไ

สิ่งที่เราผ่านมา ๆ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ก็คือสิ่งที่เคยผ่านอยู่แล้ววิเศษวิโสอะไร
ธรรมยังไม่เคยผ่านยังไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น แล้วจอมปราชญ์เสียด้วยเป็นผู้ประทานเอาไว้
คือพระพุทธเจ้า เอาชี ฝืนเข้าไปชีฝืนเพื่อศาสดา ธรรมของศาสดา เป็นไปตามกิเลสก็
สุดจะเป็นแล้วแหละไม่มีใครยิ่งหย่อนกว่าใคร มันพอ ๆ กันหมดแข่งกันไม่ได้ เรื่อง
ของกิเลสความโลภความโกรธความหลงระคะตัมหา ความเกิดแก่เจ็บตาย นั้นเป็น
สาเหตุมาจากกิเลส มันเป็นมาด้วยกันไม่เห็นมีใครวิเศษวิโสอะไร

ดูภายในตัวนี่ซิ ให้ได้เห็นชีว่าจิตเวลานี้แบกอะไรอยู่ถึงได้ทุกข์ยากลำบากลำบาก
สัญญาอารมณ์เต็มหัวใจ คิดคาดโน้นคาดนี้ มีแต่กิเลสสร้างเหตุการณ์ขึ้นภายในจิตใจ
ทั้งหนักทั้งเบา อดีตที่ล่วงไปก็ปีก็เดือนแล้วระลึกได้มันก็คิดว่าเข้ามาเผาเจ้าของ อนาคต
ลม ๆ แล้ง ๆ มันก็คิดว่าเข้ามาเผาเจ้าของ ปั้นเป็นความจริงขึ้นมาเผาเจ้าของ แน่
ปัจจุบันก็ไม่รู้ ทั้ง ๆ ที่มันสร้างอยู่นั้นนะ สร้างเหตุการณ์คือไฟเผาเจ้าของก็ไม่รู้
แล้วจะทำยังไง

สิ่งเหล่านี้เป็นของวิเศษแล้วหรือ จะสร้างธรรมเพื่อชะล้างสิ่งเหล่านี้ เพื่อปราบ
ปรามสิ่งเหล่านี้ให้สิ้นซากไปจากใจเท่านั้นเวลานี้ เรามาบวชในศาสนาให้มันได้เห็นชีว่า
จิตที่พ้นจากภาวะเหล่านี้แล้วเป็นอย่างไร ที่กิเลสมันผูกมันมัดอยู่ผลเป็นยังไง เอากิเลส
ให้แหลกไปจากใจแล้วผลจะเป็นยังไง ให้ได้รู้ได้เห็นขึ้นที่ใจของเรานี่ซิ

ธรรมพระพุทธเจ้าแสดงสด ๆ ร้อน ๆ พร้อมทั้งจะปรากฏขึ้นในใจของผู้ปฏิบัติ
อยู่ตลอดเวลา จึงเรียกว่า อกาลโก แห่งธรรม ไม่มีกาลไม่มีสถานที่เวล่ำเวลา ขอให้
ดำเนินเข้าไปเถอะ ธรรมพร้อมเสมอที่จะเกิด แต่ว่าเกิดไม่ได้เพราะกิเลสมันปิดมันบัง
ช่องทางแห่งธรรมที่จะให้เกิด มันเกิดไม่ได้เพราะเหตุนี้ต่างหาก ไม่ใช่ธรรมเกิดไม่ได้
เพราะอากาศมืดอากาศร้อนอากาศหนาว สถานที่มาปิดมาบังมาหุ้มห่ออะไร มันเกิดไม่
ได้เพราะกิเลสปิดต่างหาก แกล้งไปที่ตรงนี้ซิ

อย่าเอามาเป็นอารมณ์ ความยากความลำบากในการประกอบความพากเพียร
เอววจปัจจุบันเป็นทางต่อสู้กัน เป็นวิธีการต่อสู้ หนักขนาดไหนก็ให้รู้ ทุกข์เกิดแล้วมันก็
ดับได้เหมือนกัน ผู้รู้ว่าทุกข์เกิดทุกข์ดับนั้นมันไม่ดับ กลัวตายอะไร ผู้นี้ไม่ได้ตาย เรื่อง
ตายเป็นเรื่องธาตุเรื่องขันธ์สลายตัวเท่านั้น เออสมมุติทับลงไปอีกว่ามันตาย ความจริง
แล้วอะไรตาย ดินเป็นดินมาตั้งแต่กับไพบกัลป์ใดมันตายที่ไหน น้ำลมไฟเป็นของมันมา
ตั้งแต่กับไพบกัลป์ใดมันแตกมันตายที่ไหน ช้อนเข้าไป ๆ ชิสติปัญญา ให้ได้เห็นความ
จริงจนเกิดความกล้าหาญขึ้นมา

ถ้าได้พิจารณาลงถึงไม่มีอะไรตายประจักษ์กับใจแล้วมันไม่กลัวตาย ที่กลัวตายก็
คือไม่เห็นความจริง ความปลอมมันก็หลอกกว่ากลัวตาย ลงถึงชั้นความจริงแล้วจะเอา

อะไรมาแล้ว นอกจากกล้าหาญเต็มทีนั่นแหละต่อความเพียร เมื่อผ่านไปแล้วความกล้าก็ไม่มี ความกล้าก็ไม่กล้า กล้าหาอะไรกลัวหาอะไร แน่ะ เมื่อพอตัวแล้ว ๆ กล้าก็ไม่กล้ากลัวก็ไม่กลัว อยู่ตามความจริงของตน

สติเป็นของสำคัญ เวลามันตั้งไม่ได้ อยู่ในวงในก็ให้มันอยู่ในวงกาย ไม่ให้หนีจากนี้ เป็นสัมปชัญญะอยู่ในนี้ ระลึกเป็นที่พื้นฐานเป็นจุดเป็นต่อมนี่เรียกว่าสติ ความระลึกอยู่ทั้งตัว ความรู้ตัว ช่างไปหมดในตัวนี้เรียกว่าสัมปชัญญะ รู้พร้อมรู้รอบ อันนี้แหละที่จะไปรวมตัวให้เป็นกำลังชั้นมากกลายเป็นมหาสติขึ้นมาได้ เพราะอันนี้รวมตัว ถ้าเป็นมหาสติแล้วตั้งไม่ตั้งก็รู้ มหาสติมหาปัญญา คือปัญญาที่ทำงานภายในตัวเอง โดยไม่ต้องถูกบังคับขู่เข็ญใด ๆ นั่นเป็นปัญญาที่ควรแก่การรื้อภพหรือชาติได้อย่างมันเหมาะ ไม่มีอะไรสงสัย

การประกอบความเพียรที่จะตั้งรากตั้งฐานในเบื้องต้นคือความสงบใจนี้ มันยากด้วยกันนั่นแหละ ต้องได้ใช้อุบายวิธีการหลายอย่างหลายด้านหลายทาง ดังที่กล่าวเบื้องต้นนั่นแหละ เช่น อดข้าวอดน้ำแทบล้มแทบตาย เพราะร่างกายมีกำลังคอยแต่จะติดเพื่อหาฟืนหาไฟมาเผาเจ้าของอยู่ตลอดเวลา แล้วติดดินต่อหน้าต่อตาด้วย นี่ก็เป็นความทุกข์

พอถึงขั้นปัญญาแล้วมันไม่ได้ว่านะว่าทุกข์ไม่ทุกข์ มันตะลุมบอนมันไม่ได้สนใจความขี้เกียจขี้คร้านหายหน้าไปหมด ความท้อแท้อ่อนแอไม่มี มีแต่หมุนตีว ๆ อยู่ อิริยาบถใดก็เป็นอยู่อย่างนั้น แม้ที่สุดฉันจึงหันอยู่ก็ไม่ได้ละการทำงาน ไม่ได้สนใจกับรสชาติแห่งอาหารใด ๆ ทั้งสิ้น แต่ทำหน้าที่ระหว่างกิเลสกับธรรมที่ต่อสู้กันอยู่ภายในใจ โดยหลักธรรมชาติหรือโดยอัตโนมัติ นั่นแหละที่ว่าปัญญาสร้างตัวเองขึ้นมาโดยไม่ต้องไปคิดไปศึกษาจากใคร อันนี้หนุนขึ้นมา ๆ

ปัญญาประเภทนี้ สติประเภทนี้แลเป็นประเภทที่ทันสมัยที่สุด กิเลสนี้นับวันที่จะขาดสะบั้นลงไป ๆ ถ้าจะเทียบเป็นวัตถุก็ทางขาดขาดไปเรื่อย ถูกสติปัญญาฟาดฟันเข้าไปขาดเข้าไป เดี่ยวก็หัวขาด ฟังทลายแตกกระจายไปหมดไม่มีอะไรเหลือภายในใจ นี่ละถ้าลงสติปัญญาขั้นนี้ได้เกิดขึ้นแล้วแน่ต่อความหลุดพ้นไม่ต้องสงสัย เพราะสติปัญญาขั้นนี้ไม่มีคำว่าถอย มีแต่พุ่ง ๆ ต้องรั้งเอาไว้ คือจะเลยเถิด เช่น การพิจารณาทางด้านปัญญาเพลินไปกับกิเลส รู้กับกิเลสจนลืมพักความสงบเพื่อเอากำลังในสมาธิ ท่านจึงสอนไว้ละเอียดลออมากนะในธรรม การพิจารณาเมื่อถึงกาลพิจารณาแล้วให้พิจารณา เหมือนกับออกแนวรบ ถึงเวลาพักผ่อนก็ให้พักผ่อนในสมาธิ เหมือนกับพักผ่อนแนวรบแล้วออกรบอีกต่อไปท่านว่า นี่เหมือนกันนั่นแหละ เป็นความถูกต้องแม่นยำที่คำนวณไม่ได้

พูดไป ๆ ผมก็เหนื่อย เอละ เอาแค่นี้ละ